

Otázky SZK z dějin umění – chronologická část

(určeno pro obor navazujícího magisterského studia programu Volné umění)

1. Světové a české umění ve válečné a těsně poválečné době.

Oficiální fašistické umění, výstava „Zvrhlé umění“. Umění a holocaust. Válečná a poválečná situace a dobová umělecká uskupení (Skupina 42, Skupina Ra, Sedm v říjnu). Jugoslávské partyzánské umění. Antifašistické umění. Válečný a poválečný Civilismus, Surrealismus a Explosionalismus (Vladimír Boudník).

2. Americký abstraktní expresionismus a gestická abstrakce.

Nová centra umění po 2. světové válce. Abstraktní expresionismus a Color Field Painting (Jackson Pollock, Lee Krasner, Willem de Kooning). Kritik Clement Greenberg a jeho pojetí modernismu.

3. Poválečná evropská abstraktní a figurativní tvorba, vliv existencialismu, český informel

Poválečné tendence v Evropě, Lettrismus, COBRA, Art brut, Tašismus, Lyrická abstrakce a Informel, Francis Bacon, Alberto Giacometti, Henry Moore. Existencialismus (teorie a vliv). Postsurrealistické tendence a český Informel (východiska a historie, hlavní představitelé).

4. Socialistický realismus a socialistický modernismus

Situace českého umění po roce 1948, vývoj umění v 50. letech v bývalém Východním bloku). Teorie a praxe socialistického realismu (Věra Muchina, Aleksandr Dejneka, Jan Čumpelík, Josef Malejovský). Vztah oficiální a neoficiální scény, vývoj po odhalení kultu stalinismu v roce 1956, krotký modernismus a tzv. tvůrčí skupiny (Máj 57, Trasa, UB 12 ad.).

5. Umění a společnost v evropských neoavantgardních hnutích 50.–60. let

Dobový teoretický kontext vztahu umění a masové kultury (umění a kýč, kulturní průmysl, spektákl). Pojem neoavantgardy. Vybrané osobnosti a směry (Lucio Fontana, Piero Manzoni, Nový realismus, ZERO, Situacionistická internacionála, Arte povera, utopistická architektura, kinetické a světelné umění).

6. Akční umění v Československu a ve světě

Vznik a vývoj akčního umění (hlavní představitelé), formy akčního umění: happening, performance, body art. Hnutí Fluxus (Robert Filliou, Milan Knížák, George Maciunas, Yoko Ono), podoby českého akčního umění v 60. a 70. letech.

7. Americký minimalismus, konstruktivní tendence, Op Art

Minimalismus (teorie a historie, hlavní představitelé). Post-minimalismus, Land art, Op art a geometrická abstrakce (vývoj a hlavní představitelé). Situace na české scéně (skupina Křižovatka, Klub konkrétních, český nekonstruktivismus a Nová citlivost, vizuální poezie).

8. Pop art, nová figurace, hyperrealismus

Osobnosti evropské figurativní malby a sochařství po roce 1950. Představitelé Pop Artu v USA a dalších zemích. Evropská nová figurace, hyperrealismus, nová figurace v Československu a česká malba 70. a 80. let.

9. Konceptuální umění v USA, střední Evropě a Československu

Geneze a definice pojmu, výrazové prostředky konceptuálního umění: objekt, text, fotografie. Situace ve východní Evropě, české konceptuální a konkrétní umění (hlavní představitelé).

10. Normalizace v ČR. Postmoderní umění

Politická doktrína v období normalizace (autoritativní x totalitní) režim, oficiální umění. Neoficiální scéna a pojem underground. Teorie postmoderny, témata: „high x low“, simulakrum, identita, multikulturalismus, aktivismus, institucionální kritika. Mezinárodní umělecké, designové, architektonické realizace. Česká postmoderna a její nástup v 80. letech (hlavní představitelé a podoby).

11. Videoart, umění pohyblivého obrazu a nová média

Teorie médií (Marshall McLuhan, Vilém Flusser, Lev Manovich). Geneze nového média a jeho technické podmínky. Vztah s filmovou tradicí, expanded cinema (Nam Jun Paik, Michael Snow, Valie Export). Pojem nová média. Věda, technologie a umění (Donna Haraway). Nástup digitalizace a distribučních možností internetu. Hlavní představitelé českého videoartu a umění pohyblivého obrazu.

12. Umění a (jeho) prostor – galerie jako umění vs. umění za hranicemi galerie.

Institucionální kritika (Daniel Buren, Hans Haacke, Andrea Fraser), Land art, post-minimalismus, místně specifické umění. Environment a instalace.

13. Umění přelomu a po přelomu milénia

Umění a transformace po roce 1989, změny uměleckého provozu a role umění ve společnosti. Východ versus Západ, centrum a periferie. YBA, postprodukce, vztahová estetika, umění spolupráce, globalizace, diskurzivní obrat, archivní obrat, post internetové umění, akcelerationismus (Nick Srnicek, Alex Williams). Re-politizace v domácí kultuře kolem roku 2000. Objektově orientovaná ontologie, nový materialismus, spekulativní realismus (Graham Harman, Quentin Meillassoux, Suhail Malik).A

14. Antropocén: umění, člověk, příroda.

Termín antropocén – význam, autorky a autoři (Bruno Latour, Donna Haraway a další). Obraz přírody v poválečném umění (biomorfismus, Henry Moore, Barbara Hepworth's, organická abstrakce), Land Art v západním, východním a mimo-evropském umění. Bio-art, environmentální umění. Nový materialismus (Jane Bennett, Karen Barad), posthumanismus (Rosi Braidotti), Xenofeminismus (Helen Hester 2018, Laboria Cuboniks).

15. Reprezentace těl a identit v poválečném umění.

Reprezentace těl a identit v poválečném umění, terminologie genderových studií (pohlaví, rod, rodová identita a další). Umělci a umělkyně reagující na témata rodové identity mezinárodně (Judy Chicago, Tracey Emin, Nan Goldin, Félix González-Torres, Robert Mapplethorpe, Ana Mendieta, Carolee Schneemann, Cindy Sherman a další) i v ČR. Vlny feminismu. Queer studia (Gloria Anzaldúa, Judith Butler, Jack Halberstam, Paul B. Preciado).

Doporučená základní literatura

Knihy

- BALADRÁN, Zbyněk; HAVRÁNEK, Vít (eds.). *Atlas transformace*. Praha : tranzit, 2009.
- BUTLEROVÁ, Judith. *Závažná těla : o materialitě a diskursivních mezích "pohlaví"*. Přel. Josef Fulka. Praha : Karolinum, 2016.
- BÜRGER, Peter. „Teorie avantgardy“. In BÜRGER, Peter (ed.), *Teorie avantgardy : stárnutí moderny*, s. 47–168. Praha : AVU, 2015.
- CIPORANOV, Denis; KULKA, Tomáš (eds.). *Co je umění? Texty angloamerické estetiky 20. století*. Červený Kostelec : Mervart, 2010.
- DEBORD, Guy. *Společnost spektáklů*. Praha : Intu, 2007.
- DELEUZE, Gilles; GUATTARI, Félix. *Tisíc plošin*. Praha : Herrmann & synové, 2010.
- FOSTER, Hal; KRAUSSOVÁ, Rosalind; BOIS, Yve-Alain; BUCHLOH, Benjamin. *Umění po roce 1900*. Praha : Slovart, 2007.
- FOUCAULT, Michel. *Myšlení vnějšku*. Praha : Herrmann & synové, 2003.
- FRIED, Michael. „Umění a objektovost“. In POSPISZYL, Tomáš (ed.), *Před obrazem : antologie americké výtvarné teorie a kritiky*, s. 47–71. Praha : OSVU, 1998.
- GREENBERG, Clement. „Modernistická malba“. In POSPISZYL, Tomáš (ed.), *Před obrazem : antologie americké výtvarné teorie a kritiky*, s. 35–42. Praha : OSVU, 1998.
- JANOŠČÍK, Václav (ed.). *Objekt*. Praha : Kvalitář, 2015, 216 s., il.
- LIKAVČAN, Lukáš; JANOŠČÍK, Václav; RŮŽIČKA, Jiří (eds.). *Mysl v terénu : filosofický realismus v 21. století*. Praha : AVU, Vědecko-výzkumné pracoviště, 2017, 196 s. ISBN 978-80-87108-72-7.
- MANOVICH, Lev. *Jazyk nových médií*. Přel. Václav Janoščík. Praha : Karolinum – Univerzita Karlova, 2018.
- MORGANOVÁ, Pavlína. *Akční umění*. Praha : Votobia, 1999.
- MORGANOVÁ, Pavlína; NEKVINDOVÁ, Terezie; SVATOŠOVÁ, Dagmar. *Výstava jako médium : české umění 1957–1999*. Praha : VVP AVU, 2020.
- NEŠLEHOVÁ, Mahulena. *Poselství jiného výrazu : pojetí „informelu“ v českém umění 50. a první pol. 60. let*. Praha : BASE – ARTetFACT, 1997.
- ŠEVČÍK, Jiří; MORGANOVÁ, Pavlína; NEKVINDOVÁ, Terezie; SVATOŠOVÁ, Dagmar (eds.). *České umění 1980–2010 : texty a dokumenty*. Praha : VVP AVU, 2011.
- ŠEVČÍK, Jiří; MORGANOVÁ, Pavlína; DUŠKOVÁ, Dagmar (eds.). *České umění 1938–1989 : programy, kritické texty, dokumenty*. Praha : Academia, 2001.
- ŠVÁCHA, Rostislav; PLATOVSKÁ, Marie (eds.). *Dějiny českého výtvarného umění V : 1939–1958*. Praha : Academia, 2005.
- ZÁLEŠÁK, Jan. *Umění spolupráce*. Praha – Brno : VVP AVU – Masarykova univerzita, 2011.

avu

- HAVRÁNEK, Vít (ed.). *Akce slovo pohyb prostor : experimenty v umění šedesátých let : katalog výstavy*. Praha : Galerie hlavního města Prahy, 1999.
- JUDLOVÁ, Marie (ed.). *Ohniska znovuzrození : české umění 1956–1963 : katalog výstavy*. Praha : Galerie hlavního města Prahy, 1994.
- MORGANOVÁ, Pavlína. *Začátek století : katalog výstavy*. Řevnice : Arbor vitae, 2012.
- MORGANOVÁ, Pavlína. *Někdy v sukni : umění 90. let : katalog výstavy*. Brno – Praha : Moravská galerie v Brně – Galerie hlavního města Prahy, 2014.
- MORGANOVÁ, Pavlína (ed.). *Insiders : nenápadná generace druhé poloviny 90. let : katalog výstavy*. Brno – Praha : Dům umění města Brna – VVP AVU, 2004.
- MUSILOVÁ, Helena. *Anatomie skoku do prázdna : rok 1968 a výtvarné umění v Československu : katalog výstavy*. Plzeň : Západočeská galerie v Plzni, 2018.
- NEDOMA, Petr; PROKEŠ, Josef (eds.). *Pod jednou střechou : fenomén postmoderny v úvahách o českém výtvarném umění : sborník*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 1994.
- PETIŠKOVÁ, Tereza (ed.). *Československý socialistický realismus 1948–1958 : katalog výstavy*. Praha : Rudolfinum, 2002.
- POMAJZLOVÁ, Alena. *Obraz a slovo v českém výtvarném umění šedesátých let : katalog výstavy*. Brno – Plzeň : Barrister & Principal – Západočeská galerie v Plzni, 2017.
- POTŮČKOVÁ, Alena; NEUMANN, Ivan (eds.). *Umění zrychleného času : česká výtvarná scéna 1958–1968 : katalog výstavy*. Praha – Cheb : České muzeum výtvarných umění – Státní galerie výtvarného umění v Chebu, 1999.
- POTŮČKOVÁ, Alena (ed.). *Umění zastaveného času : česká výtvarná scéna 1969–1985 : katalog výstavy*. Praha : České muzeum výtvarných umění, 1996.
- SLAVICKÁ, Milena; PÁNKOVÁ, Marcela (eds.). *Zakázané umění I. Výtvarné umění*, 1995, č. 3–4.
- SLAVICKÁ, Milena; PÁNKOVÁ, Marcela (eds.). *Zakázané umění II. Výtvarné umění*, 1996, č. 1–2.
- ŠEVČÍKOVÁ, Jana; ŠEVČÍK, Jiří. *Popis jednoho zápasu : česká výtvarná avantgarda 80. let : katalog výstavy*. Rychnov nad Kněžnou : Orlická galerie výtvarného umění, 1989.
- Nová citlivost : katalog výstavy*. Litoměřice – Praha : Galerie výtvarného umění, Litoměřice – Nakladatelství Oswald, 1994.
- Nová figurace : katalog výstavy*. Litoměřice : Galerie výtvarných umění, 1993.
- Poesie racionality : konstruktivní tendence v českém výtvarném umění šedesátých let : katalog výstavy*. Praha : České muzeum výtvarných umění, 1993.